

Egzamin ze wstępu do teorii mnogości, 4 marca 2002

1. Proszę objaśnić następujące pojęcia, podając w każdym przypadku definicję i przykład.

- (a) Obraz zbioru a przy przekształceniu $h : b \rightarrow c$;
- (b) Klasa abstrakcji relacji s w zbiorze a wyznaczona przez element b ;
- (c) Produkt uogólniony rodziny $\{a_T\}_{T \in I}$;
- (d) Zupełny porządek częściowy;
- (e) Kres górny podzbioru a w zbiorze częściowo uporządkowanym $\langle b, \leq \rangle$.
- (f) Zbiór dobrze ufundowany.

2. Funkcja $F : \mathbb{N}^{\mathbb{N}} \times \mathbb{N}^{\mathbb{N}} \rightarrow \mathbb{N}^{\mathbb{N}}$ jest określona tak:

$$F(f, g)(n) = \min(f(n), g(n)),$$

dla dowolnych $f, g \in \mathbb{N}^{\mathbb{N}}$ i dowolnego $n \in \mathbb{N}$.

- (a) Czy funkcja F jest „na”?
  - (b) Czy jest to funkcja różnowartościowa?
  - (c) Jakiej mocy jest zbiór wszystkich klas abstrakcji jądra¹ funkcji F ?
  - (d) Jakiej mocy są klasy abstrakcji tej relacji?
3. Udowodnić, że w każdym zbiorze częściowo uporządkowanym istnieje maksymalny (ze względu na inkluzję) podzbiór skierowany.
4. Niech $\langle K, \leq \rangle$ będzie kratą zupełną i niech S będzie zbiorem wszystkich punktów stałych funkcji ciągłej $f : K \rightarrow K$. Załóżmy, że $P \subseteq S$ i niech a będzie kresem górnym zbioru P w kracie K .
- (a) Udowodnić, że zbiór $\{b \in S \mid b \geq a\}$ ma element najmniejszy.
  - (b) Czy ten element najmniejszy to musi być a ?
  - (c) Czy zbiór uporządkowany $\langle S, \leq \rangle$ jest kratą zupełną?

---

¹Jądrowo przekształcenia $f : a \rightarrow b$ to relacja równoważności $\ker(f) = \{(x, y) \in a \times a \mid f(x) = f(y)\}$.

Rozwiązania zadań

Zadanie 1:

1a) Obraz zbioru a przy funkcji $h : b \rightarrow c$ to zbiór $\vec{h}(a) = \{z \in c \mid \exists y(y \in a \wedge f(y) = z)\}$. Na przykład jeśli $f : \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$ jest dana wzorem $f(n) = \min(2n, 7)$, to obrazem zbioru $\{1, 3, 5, 6\}$ jest zbiór $\{2, 6, 7\}$.

1b) Klasa abstrakcji relacji s wyznaczona przez b to zbiór $[b]_s = \{x \in a \mid \langle x, b \rangle \in s\}$. Na przykład klasa abstrakcji relacji $s = \{\langle m, n \rangle \in \mathbb{N} \times \mathbb{N} \mid |m-n| \text{ dzieli się przez } 7\}$ wyznaczona przez 17 składa się ze wszystkich liczb, które dają resztę 3 przy dzieleniu przez 7.

1c) Produkt uogólniony rodziny $\{a_T\}_{T \in t}$ to zbiór $\prod_{T \in t} a_T$ złożony ze wszystkich funkcji f spełniających warunki

$$\text{Dom}(f) = t; \quad \forall T(T \in t \rightarrow f(T) \in a_T).$$

Na przykład gdy $a_n = \{0, \dots, n\}$ dla $n \in \mathbb{N}$ to produkt $\prod_{n \in \mathbb{N}} a_n$ to zbiór wszystkich funkcji $f : \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$ spełniających dla wszystkich n warunek $f(n) \leq n$.

1d) Zupełny porządek częściowy to taki porządek częściowy, w którym każdy podzbiór skierowany ma kres górny. Na przykład zbiór wszystkich funkcji częściowych z $\mathbb{N}$ w $\mathbb{N}$ gdzie $f \leq g$ zachodzi wtedy i tylko wtedy, gdy $\text{Dom}(f) \subseteq \text{Dom}(g)$ oraz $f(n) = g(n)$ dla dowolnego $n \in \text{Dom}(f)$.

1e) Kres górny podzbioru a w zbiorze częściowo uporządkowanym $\langle b, \leq \rangle$ to najmniejsze ograniczenie górne tego zbioru, tj, taki element x , który spełnia warunki:

- $\forall y(y \in a \rightarrow y \leq x)$;
- $\forall z(\forall y(y \in a \rightarrow y \leq z) \rightarrow z \leq x)$.

1f) Zbiór dobrze ufundowany to taki zbiór częściowo uporządkowany, w którym każdy niepusty podzbiór ma element minimalny.

Zadanie 2:

2a) Funkcja F jest „na”, bo $f = F(f, f)$, dla dowolnego $f \in \mathbb{N}^{\mathbb{N}}$

2b) To nie jest funkcja różnowartościowa. Jeśli przez $\mathbf{n}$ oznaczymy funkcję stale równą n , to $F(\mathbf{0}, \mathbf{1}) = F(\mathbf{0}, \mathbf{2})$.

2c) Zbiór wszystkich klas abstrakcji jądra jest oczywiście równoliczny ze zbiorem wartości funkcji. Ponieważ funkcja jest „na”, więc w tym wypadku jest to zbiór mocy $\overline{\mathbb{N}^{\mathbb{N}}} = \mathfrak{C}$.

- 2d) Klasy abstrakcji tej relacji to przeciwobrazy zbiorów jednoelementowych. Każdy taki przeciwobraz $F^{-1}(\{f\})$ jest mocy continuum. Z jednej strony jest on zawarty w $\mathbb{N}^{\mathbb{N}}$ więc jest mocy co najwyżej $\mathfrak{C}$. Z drugiej strony, do $F^{-1}(\{f\})$ należą wszystkie pary postaci $\langle f, f + g \rangle$, gdzie g jest dowolną funkcją z $\mathbb{N}$ do $\mathbb{N}$. (Oczywiście przez $f + g$ rozumiemy funkcję określoną wzorem $(f + g)(n) = f(n) + g(n)$.) Ponieważ zbiór par postaci $\langle f, f + g \rangle$ jest mocy continuum, więc moc naszej klasy jest co najmniej taka. Z twierdzenia Cantora-Bernsteina wnioskujemy, że każda klasa ma moc $\mathfrak{C}$.

Zadanie 3:

Rozpatrzmy rodzinę $\mathcal{S}$ wszystkich skierowanych podzbiorów zbioru częściowo uporządkowanego $\langle A, \leq \rangle$. Mamy udowodnić, że zbiór $\mathcal{S}$ (uporządkowany przez inkluzję) ma element maksymalny. Należy w tym celu pokazać, że suma każdego łańcucha L zbiorów skierowanych jest zbiorem skierowanym. Wówczas bowiem suma łańcucha L jest jego ograniczeniem górnym w $\mathcal{S}$ i można zastosować lemat Kuratowskiego-Zorna. Przypuśćmy więc, że $a, b \in \bigcup L$. Wtedy $a \in A$, $b \in B$, dla pewnych $A, B \in L$. Jeden z tych zbiorów jest zawarty w drugim, bo L jest łańcuchem. Jeśli na przykład $A \subseteq B$ to $a, b \in B$ i musi istnieć takie $c \in B$, że $a, b \leq c$. Oczywiście $c \in \bigcup L$, więc pokazaliśmy, że a i b mają wspólne ograniczenie w $\bigcup L$. A więc $\bigcup L$ faktycznie jest zbiorem skierowanym.

Zadanie 4:

- 4a) Funkcja f jest monotoniczna (bo jest ciągła), więc $f(a) \geq f(p) = p$, dla dowolnego $p \in P$. Zatem $f(a)$ jest ograniczeniem górnym zbioru P i mamy $a \leq f(a)$. Dalej przez indukcję wynika, że elementy $f^n(a)$, gdzie $n \in \mathbb{N}$, tworzą ciąg wstępujący. Niech b będzie kresem górnym tego ciągu (w kracie K). Wówczas

$$f(b) = f(\sup\{f^n(a) \mid n \in \mathbb{N}\}) = \sup\{f^{n+1}(a) \mid n \in \mathbb{N}\} = \sup\{f^n(a) \mid n \in \mathbb{N}\} = b,$$

a więc b jest punktem stałym. Przy tym b jest najmniejszym punktem stałym większym lub równym a . Jeśli bowiem $c \geq a$ jest punktem stałym, to łatwo pokazać przez indukcję, że $c \geq f^n(a)$ dla dowolnego n , i w konsekwencji $c \geq b$.

- 4b) Nie. Na przykład weźmy taką funkcję $f : \mathbf{P}(\mathbb{N}) \rightarrow \mathbf{P}(\mathbb{N})$:

$$f(X) = \begin{cases} X, & \text{jeśli } \overline{\overline{X}} \leq 1; \\ X \cup \{7\}, & \text{w przeciwnym przypadku.} \end{cases}$$

Wtedy każdy zbiór jednoelementowy jest punktem stałym funkcji f . Jeśli teraz $P = \{\{2\}, \{3\}\}$, to kresem zbioru P w kracie $\mathbf{P}(\mathbb{N})$ jest zbiór $\{2, 3\}$, który nie jest punktem stałym.

- 4c) Tak. W pierwszej części zadania mowa o tym, że każdy podzbiór P zbioru S ma kres górny w S .